

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“,
обявен от СУ „Св. Климент Охридски“
в ПН 2.1. Филология (*Български език – Приложна лингвистика*)
Държавен вестник, бр. 67 от 09.08.2024 г.

Кандидат: доц. д-р Мирена Атанасова Пацева

Автор на становището: проф. д-р Ценка Николова Иванова (ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“)

В посочения конкурс се явява единствен кандидат – доцент доктор Мирена Атанасова Пацева. Кандидатката е завършила специалност *Българска филология* във Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (магистърска степен), а професионалните ѝ квалификации се надграждат с магистърска степен по *История и теория на културата* (Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“), както и с научната степен „доктор“ в областта на общото езикознание, социолингвистиката и психолингвистиката (Институт по езикознание на Руската академия на науките). В професионалната си биография кандидатката добавя важен актив за обявения конкурс – опит от теренната работа като лектор по български език и култура в университета „Македония“, Солун/Гърция (4 години) и в Делхийския университет, Делхи/Индия (2 години). Професионалният ѝ стаж от 2000 г. е свързан с Факултета по славянски филологии, като през 2010 година заема академичната длъжност „доцент“.

Опитът като преподавател по български език и култура в чуждоезиковата среда и в Катедрата по български език като чужд на ФСлФ, владенето на международни езици на високо комуникативно ниво и специализациите извън страната, формират компетентностния профил на доц. М. Пацева като изследовател с научно-приложна и интердисциплинарна ориентация в областта на чуждестранната българистика, приложната лингвистика, съвременния български език, акцентологията, психолингвистиката, общото езикознание, лексикологията, семантиката, лексикографията. Професионалната биография на доц. Пацева впечатлява с разнообразни и иновативни изследователски ракурси в посочените общотеоретични, частнопрофилирани и приложни области. Не по-малко значими са специфичните сфери на професионална ангажираност и проактивност като участие и ръководство на проекти на университетско, национално и международно ниво; участието в национални и международни научни форуми; ръководството на дипломанти;

редакторство, рецензиране и съставителство на колективни научни томове; членство в научни организации. За един хабилитиран университетски преподавател следва да бъдат високо ценени подготвените лекционни курсове и другите видове учебни (практически) занятия, които синтезират научната и приложната страна на професионалната подготовка. По наложила се практика у нас тази отговорна дейност остава на заден план в общата оценка на професионалния профил в конкурсите за академично израстване.

Общият брой публикации на доц. М. Пацева, в рамките на професионалната кариера според представената справка, е 5 монографии (1 съавторска), 1 съавторски двуезичен речник, 6 студии, над 110 публикувани статии и доклади от научни конференции, 5 учебника и учебни помагала (авторски и в съавторство), преводи, рецензии. В конкурса за академичната длъжност „професор“ за периода 2010 – 2024 г. са заявени 2 монографии, 2 студии и 18 статии по тематиката на конкурса, към които следва да се добавят всички академични дейности, посочени от доц. Пацева в професионалната биография и които се отнасят за посочения период. Научните ѝ публикации са намерили отзвук в няколко десетки цитирания от български и чужди автори. Тя има подготвени и водени 16 лекционни и профилирани курсове в магистърски програми в три факултета на Софийския университет, както и в други университети в страната и чужбина, включително и на английски език. Със специална тематична насоченост по настоящия конкурс са лекционните курсове на доц. Пацева в магистърските програми по *Трансгранична българистика* и по *Приложна лингвистика – преподаване на българския език като чужд*.

Научните изследвания на кандидатката за академичната длъжност „професор“ по тематичния профил на обявения конкурс са систематизирани от нея в следните теоретични, научноприложни, интердисциплинарни и съпоставителни аспекти: - Българска лексикална прозодия (хабилитационен труд и 5 публикации), - Преподаване на произносителни особености на българския език като чужд с фокус върху прозодичните характеристики на речта (5 публикации), - Изследвания на други актуални аспекти на преподаването на българския език като чужд (5 публикации), - Антропологични и културологични измерения на езика. Език, общество и психика (3 публикации), - Психическото функциониране на езика в индийската лингвистична традиция (4 публикации).

Устойчивите и надграждани изследователски и приложни интереси на доц. Пацева в областта на акцентологията, прозодията и произносителните норми в тяхната вариативност намират изражения както в по-обемни структурирани публикации (като монографията *Морфологични и прозодични аспекти при акцентуването на съществителни имена в българския език*, 2024 г.), така и в няколко тематично фокусирани групи текстове от научния и приложния спектър. В общ и в съпоставителен план се разглеждат произносителните различия между езиците като предизвикателство, релевантните фактори при акцентуването, българското словно ударение в светлината на взаимодействието между прозодия и морфология, статусът на префиксите в рамките на производните думи и вариациите при акцентуването на префикси, основни акцентни модели на съществителни спрямо сричковата структура на думата, честота, времетраене, интензивност и качество на ударената и на неударената гласна. Авторката изгражда връзка между свои научни разработки от сферата на инструменталната фонетика с преподаването на български език като чужд, изхождайки от собствения опит с чуждестранни студенти и констатацията, че българското словно ударение представлява сериозна трудност за носителите на други говорни артикулации и акцентувания.

В научноприложната област „преподаване на българския език като чужд“ доц. Пацева фокусира научния си интерес върху онези базисни умения, чрез които изучаващият друг/втори/чужд език усвоява устната комуникация като предпоставка за неговото пълноценно устно и писмено овладяване. Изходната научна методология, съчетана със собствения практически опит и теренна работа в социокултурни среди със специфичен езиков профил спрямо българския език, оформят приносния характер на взаимно свързани публикации.

Произносителните характеристики на всеки език са основата, върху която се гради целият комплекс от комуникативни компетенции в тяхната прогресия и това разбиране на авторката се е материализирало в няколко подгрупи изследвания. Най-пространната съдържа изследвания на триадата фонетика – акцентология – лексика: словното ударение в българския език, изучаван като чужд; прозодичните характеристики на речта; проблемни области на произношението от носители на далечни и близкородствени езици в обучението по български език като чужд; интерференция и стереотипни акцентни модели от родния/първия към българския език; темп на речта и темп на артикулацията на българска

реч от носители на друг език; методи на инструменталната фонетика при анализ на речта чрез измерване на времетраене за прочит на текст и на темп на речта.

Доц. Пацева разширява кръга от акценти в приноса си за систематизиране на важни етапи от съдържателната страна на чуждоезиковото обучение: параметри на лексикалната прогресия, вкл. динамика на лексикалното значение на някои класове думи; лексикално изразяване на емоции; ролята на литературата в чуждоезиковото обучение, проблеми при използването на български литературни текстове и оптимизиране на работата с литературни текстове при чужденци; дейностно ориентираният подход в рамките на комуникативния метод и Общата европейска езикова рамка.

Интересите на авторката към въпроси от областта на философията и психологията на езика и към по-слабо познати лингвистични традиции от източни езици и култури, я причисляват към съвременните изследователи, които се обръщат към по-малко познати ракурси в лингвистичните направления. Една част от нейните публикации се фокусират върху атропологичния поглед към езика, в търсенето на езикови универсалии.

По отделните категории наукометрични показатели, в съответствие със ЗРАСРБ и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, доц. Пацева представя научна работа в еквивалента на общ сбор точки, който напълно покрива изискванията за заемане на съответната академична позиция. Предоставените доказателства на членовете на научното жури за професионалния профил са систематизирани, подробни и изведени в логическа последователност.

Изразявам убедеността си, напълно в съответствие с актуалното законодателство в областта на развитието на академичния състав в България и на правилника на СУ за заемане на академични длъжности, че научното жури може да присъди на доцент доктор Мирена Атанасова Пацева от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по славянски филологии, Катедра по български език като чужд, академичната длъжност „професор“. Гласувам ЗА.

17.12. 2024 г.

Изготвил становището:

(проф. д-р Ценка Иванова)